

בין יתר התוארים בהם כינו חכמי ישראל את ארץ הקודש, הם השתמשו גם בבינוי ארץ הבחירה. השבוע היה נדמה כי אילו חיו אותם חכמים כיום, היו נוטים יותר לשם ארץ הבחירות.

לפי החוק צריכות הבחירות לכנסת ה-17 להיות ריקות בחודש יולי 1959. אולם בגיוגל הבינומפלגתי, אין ערך לחקיקה. כל אחד רשאי לפתוח במערכת, ברגע שיראה לו כמעיל לעצמו וכמזיק ביותר ליריבו.

כך אפשר להבין את מחול השדים שהקיף השבוע את שותפות הקואליציה הממשלתית. מאחורי ההצהרות המפוצצות על בטחון, מצפון ואחריות לאומית, עמדו העסקנים הקטנים ופולו לעבר הקלפי. רוחות הרפאים של הבחירות הלכו אימים במסדרונות המשבר, וכל צד חישב בקירות כמה קר לות עשויה עמדתו להביא לו ביום הבחירות.

היתה זו תמונה שהפחידה לא כל כך בשל מה שהצטייר בה, אלא בעיקר בשל מה שהיא רמזה על העתיד, כאשר הלהט של מערכת הבחירות ימיס גם את שרידי ההתאמקות וההסחאה.

סגנון

ההסכם שלא קיים

בין יתר השותפים, אשר משה שרת ניסה לגייס בשעתו נגד מדיניותו האקטיביסטית של דוד בן-גוריון, היו גם השרים הדתיים. בהסכם סודי שנערך בין שרת לבין הדתים, הבטיח שרת לחתום על הסכם ולספק לרשות של משרות דיפלומטיות, אם אלה יתמכו בעמדתו נגד בן-גוריון.

ההסכם, אשר רובו נעשה בעל פה, כלל גם כמה דברים כתובים שחור על גבי לבן. היתה זו רשימה, אותה הגיש ח"כ יצחק רפאל לשרת, ואשר כללה את שמות המועמדים של הסיעה הדתית לתפקידים הדיפלומטיים שהובטחו.

ההסכם לא יצא אל הפועל, בגלל גילוי העולם הזה (965), שפירסם את פרטי ה"פרשה ואף ציין את שמות המועמדים.

משה שרת הודרו להכחיש את הגילויים, באמצעות הודעה בכנסת, קיומה כי בזאת יציל את עורו הפוליטי מועמו של בן-גוריון. אך ביבי לא נרגע, ואנשי המדיניות יודעים כי גילוי הסכם זה הוא שהביא בסופו של דבר, לסילוקו בחרטה של שרת ממשלת בן-גוריון.

מסיבות טכניות. השבוע ניתן אי שור מוסמן ביותר לאמיתות הגילויים. היה זה יצחק רפאל בעצמו שחשף חלק ניכר של הפרשה, בבטאון מפלגתו, הצופה.

במאמר ארוך, חתום בשמו המלא, סיפר רפאל כי בחודשים האחרונים של כהונת משה שרת כשר החוץ, הוגשה לו על ידי הדתים רשימת מועמדים למשרות דיפלומטיות במנגנון החוץ. הח"כ הדתי לא התן במאמר זה דחקא לקבוע עובדות היסטוריות. הוא רק התלונן על כך, למרות שהוגשה אז הרשימה על פי בקשתו המפורשת של שרת החוץ עצמו, לא נתמנה עד כה איש מבין אלה ששמותיהם פורסמו ברשימה.

בין יתר ההבטחות שניתנו בשעתו, היתה גם ההבטחה כי ברגע שתתפנה איוו משרה דיפלומטית ינתן המקום לדתיים. לפני חודשיים היה האות: קונסול ישראל בניו-יורק סיים את תפקידו ועמד לחזור ארצה. ה"דתיים מיהרו להציע במקומו את אחד מ"חבריהם. האיש, סיפר השבוע רפאל, עבר בחינות בשתי ועדות לפחות, הצליח לעמוד בהן, לבסוף באה גולדה מאיר ופסלה אותו מבלי לתת כל נימוק.

הח"כ הנכבד נשמע מופתע מאד מכך ש"גולדה מאיר איננה מכבדת, משום מה, את ההסכם הסודי שנעשה בשעתו עם משה שרת, ואשר שרת החוץ הקודם לא הסתיק, מסיבות טכניות, לממש.

סיפורה של עירית נתניה - מה קורה כשעסקני מפלגות עוברי ראש עיר ו-4 סגנים

של הודבן על כך, שצעירים ארץ-ישראלים יקימו ישוב על שמו בארץ. ב-15 הלירות הקים בן-עמי את המשרד של נתניה. הוא שלח חוזרים לעשירים בארץ ובחוץ לארץ, הציע להם לרכוש אדמות בשטח של 1500 דונאם, שאפנדי ערבי היה מוכן למכור. לבן-עמי עצמו לא היה יותר כסף מאשר דמי הבולים שהיו דרושים לחווה. לבסוף, עם החווה ביד, שהיה מוצג כדי לסבר בו את עיני העשירים המועמדים לרכישת הקרקע, יצא רעיון נתניה לפועל. במחצית שנת 1923 התקבעה קבוצת צעירי רים, מבני המושבות ומכמה מ"מוסקוביים" עולי רוסיה, סביב המקום בו נועדה ל"חפר הבאר הראשונה. בן-עמי ושקד היו בין החופרים.

מ"ר עובד בן-עמי, אף שביתו בשנים הראשונות היה עדיין בתל-אביב, היה ל"מעשה שר החוץ שלנו, המוציא והמביא כבר בשנים הראשונות השכי, הוא להבין שנתניה חייבת להיות חוליה בשרשרת של ההתישבות הציונית בארץ-ישראל וחלק ב"תינוקד ממנה, למרות כל האכזבות ויחסם של המוסדות הציוניים להתישבות עצמאית זו", סיפר שקד על חלקו של בן-עמי, ב"חוברת כודה הבאר, שהוצאה לכבוד שקד מטעם המפלגה הפרוגרסיבית ביום מלאת 25 שנה לעליה על הקרקע בנתניה. גישתו חתיקים לא היתה נוחה הימנה - גרמה לקירוב הלבבות בינונו.

סיכום שקד: "למען האמת ההיסטורית, חייב אני להוסיף לזכותו שהוא (בן-עמי) נתן את ידו לזכא את הרוח הבלדנית ה"הורסת, ויחד יצרנו את הבסיס להשתרשותו של הפועל העברי בנתניה".

★ ★ ★

תדיאביב - נתניה - תדיאביב

שעה כה הרעפו שקד ובן-עמי מח"מאות איש על שכם רעהו, היתה הדעה הרווחת בין חבריהם ומקורביהם, חתיקי נתניה, שאין כל אלה, אלא מן השפה ולחוץ. "מאז הגיע משה שקד לנתניה עמדה בסניו רק שאיפה אחת, הביע השבוע את דעתו אחד מאבות העיר: "לדחוק את רגלי בן-עמי מתפקיד ראש העיר, ולתפוש את מקומו".

גם את הצטרפותו למפלגה הפרוגרסיבית, אחרי חברות של שנים רבות בפסלגת ה"ציונים הכלליים, רואים בני-נתניה על רקע התחרות האישית בין השניים. אם בן-עמי יאמר כן בענין כלשהו, תשמע את שקד אומר מיד לא, נוהגים לומר בעיר החוף. אך בנתניה, העיר הקטנה בת 32 אלף התושבים, לא קל לריב בגלוי. גם בזמן שאורחי העיר היו בטוחים באיבתם הגדולה של בן-עמי לשקד, ושל שקד לבן-עמי, המ"שיכו השניים, לפחות כלפי חוץ, ביחסים ידידות ועבודה תקינים. בן-עמי, ראש ה"ועד, המועצה והעירייה בכל שלביהם, היה זקוק תמיד לשקד, הפועל שהפך לקבלן מצליח ולאורח אהוד ואהוב בעממיותו על כל אורחי העיר כמעט.

שקד, ממש כמו בן-עמי, לא נפרד מעולם מן הפעילות הציבורית. מאז הקמתו של ועד המושבה היה שקד חבר בכל גילגוליה, עד לבחירתו בשבוע שעבר כראש העירייה. צמידות הטבעית לתפקידים ציבוריים, למ"רות העומס הגדול של עסקיו הענפים, חייבו את בן-עמי לראות בשקד, כמעט תמיד, את סגנו הראשון ואת ממלא מקומו בימים בהם נעדר מתפקידו.

בימים שאחרי הבחירות האחרונות ל"עירית נתניה, בשנת 1955, היה על בן-עמי להרכיב את אחת משתי הקואליציות ה"אפשריות: עם חירות, הדתיים והפרוגרסיביים; או עם הדתיים, הפרוגרסיביים, מטאיי אחדות העבודה ומס"ם.

אך לפני שהפרוגרסיבים נתנו את הס"כמתם לקואליציה זו או אחרת, היה כבר ברור לבן-עמי, כמו לכל נבחר המועצה החדשה, כי גורל השלטון בעירם יהיה קשור קשר הדוק עם גורלה של עירית תל-אביב. כי גם בעיר הגדולה כמו בנתניה הקטנה, היה גורלן של שתי הקואליציות

1928, ירדו שני צעירים ארץ-ישראלים ב"מורד סולם המדרגות של אונית נוסעים רצועה בגמל ניו-יורק. איתמר בן-אב"י, עורך דואר-היום, ועובד בן-עמי, כתבו ה"ראשי בן ה"22, באו לארצות-הברית על"מנת לעשות נפשות לתכניתם: הקמת קרן ליישובם ושיקומם של בני המושבות, שה"חלו להגר באותן השנים לאירוסה ולארצות-הברית, בעוד העליה מארצות אלה לארץ-ישראל גדלה והולכת.

החלומות על הקמת הקרן נגזזו כבר בימים הראשונים לביקורם של השניים בניו-יורק. העיר הגדולה והזרה הכתה אותם בתדהמה וביאוש, מיד בהכנסם אליה.

ביום השני או השלישי, כשהחלטנו כבר לחזור מיואשים לארץ, סיפר השבוע בן-עמי לכתב העולם הזה, "קראתי בעתון ב"קר כי למחרת יחוג הנדבן והפילנטרום ה"גדול נתן שטראוס את יום הולדתו ה"80. זה היה ברכבת התחתית. קפצתי ממקומי והראיתי את הדיעה לכ"אב"י, הצעתי ש"נשלח מיד מברק-ברכה לשטראוס, ונציע לו הקמת ישוב עברי על שמו בארץ-ישראל. כשבלחנו את המברק בסניף הדואר, הייתי בטוח שתרומתו של שטראוס מונחת כבר בידינו. לא תיארתי לעצמי שום אפ"ירות אחרת. ובאמת, למחרת בבוקר, הת"פרסם המברק ששלחנו בעמוד הראשון של ה"ניו-יורק טיימס, ליד ברכתו של נשיא אר"צות-הברית לשטראוס. הרגשנו עצמנו ב"רקיע השביעי..."

המציאות היתה עגומה יותר. שטראוס, שהזמין את בן-אב"י ואת בן-עמי לארוחת צהרים, הסכים ברצון שישוב עברי יקרא נתניה על שמו. אולם כסף לא יכול היה הנדבן הישיר להבטיח. חילקתי כבר את כל כספי בחיי, הסכיר בעצב לשני ה"צעירים המאוכבים.

★ ★ ★

הלוואה של 15 לירות

שניים חזרו לישראל. כל מה ש"היה ברשותו של בן-עמי היו 15 לירות פלשתינאיות, שלהן מבנק קופת-עם ביפו, ומכתב מזכירו של שטראוס בדבר שמחתו

תמונה עתיקה, המצוינה באלבומי תמונות בוודים, בבתיהם של כמה מ"חתיקי הישוב, מספרת על יום התחלת חפ"רתה של הבאר הראשונה בנתניה, לפני 29 שנים. זה בצד זה עמדו או לפני עדת המצלמה איתמר בן אב"י, בנו של אליעזר בן-יהודה, בני פתח-תקוה עובד בן-עמי וגד מכנס, ופועל צעיר בשם משה שקד. בשבוע שעבר, שוב עמדו שניים מארבעת מצולמי התמונה העתיקה לפני מכשיריהם המבוזקים של הצלמים. אולם הפעם עמד כל אחד מהם לפני צלם אחר. החברים ל"מפעל המשותף של בנין עיר החולות ה"עברית נתניה פנו איש ללרכו, אחרי שצעדו יחד במשך 29 שנים רצופות.

המים אשר פיקו וזרמו מהבאר הרא"שונה, השקו והרה את השורשים וזיעת חורשים ובונוים ראשונים, הניחו יסודות לנתניה רבתי - עיר ממוש לאלהים ולאדם. ברכתו לך ולרעיתך שתזכו לשנים רבות של אושר ונחת ותאיר לך התלהבות ימים ראשונים את דרכך בשנים הבאות, זאת היתה ברכתו של עובד בן-עמי, ראש עירית נתניה, לכתרו משה שקד איש האופוזיציה, ראש המפלגה הפרוגרסיבית, בעיר, ביום מלאת 25 שנה לחפירת אותה באר.

לא עברו ארבע שנים ובן-עמי ושקד, איש איש בביתו, השיחו את אשר בליבם במילים אחרות לגמרי: "נוצרה כאן אנדה של בן-עמי. הוא התבטא פעם שלא נוצר עדיין האיש שיקח את מקומו. וזהו אנדה, אמר שקד, יום אחד אחרי שנבחר כראש עירית נתניה, בקולותיהם של סיעות הפו"עלים והמפלגה הפרוגרסיבית. "חשבתני שאני מכיר אותו, אך טעיתי. משהו התפוצץ אצלו. הוא השתנה לגמרי". "סיפרו לי שהוא כזה, אבל לא האמנתי", הגיד בן-עמי את ראשו בצער, באותו יום. "לא רציתי להאמין. שלושה חודשים הגנתי על כבודו של שקד, ולבסוף בגד בי".

★ ★ ★

רעיון ברכבת התחתית

עיצובו של המשבר הגדול בארצות-הברית, בשנה השחונה ביותר, שנת

משה שקד, תושב נתניה ואחד ממקימיה, מציין בדפיקת פטיש את בחירת עצמו כראש העירייה. שקד, מי שהיה סגנו של בן-עמי וידידו החתיק, מלא אסונח נס חוא: "יבוא עוד יום ואקים קואליציה מקיר אל קיר. האנדה של בן-עמי תשבר".

וכנס